รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย

CASUAL RELATIONSHIP MODEL TOWARD PROBLEMS ON INCOME TAXATION FROM MARRIED COUPLES IN THAILAND

ดร.บุญธรรม พรเจริญ[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษี 2) ระดับปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษี และ 3) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยา ผู้เสียภาษีในประเทศไทย รูปแบบการวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เพื่อสังเคราะห์ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย และงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างสามีภริยาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีประเภท ภ.ง.ด.90 และ ภ.ง.ด. 91 แห่งประมวลรัษฎากรให้แก่กรมสรรพากร วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีของประเทศไทยในปัจจุบันจะจัดเก็บตามหลักความเป็นธรรมเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในหมู่ผู้เสียภาษีด้วยกัน โดยวัดจากสภาพข้อเท็จจริงของผู้เสียภาษีในด้านรายได้ ผู้มีรายได้มากต้องเสียภาษีให้แก่รัฐมากกว่าผู้มีรายได้น้อย และเป็นการจัดเก็บภาษีตามหลักความสะดวก ขจัดปัญหาความซับซ้อนโดยลดจำนวนอัตราภาษีให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และมุ่งเน้นการปรับปรุงโครงสร้างที่เน้น ความยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น (ลักษมี ทินะพงศ์, 2547, หน้า 2-3) 2) ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยพบว่า กลุ่มตัวอย่างสามีภริยาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประสบปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาในระดับปานกลาง ในด้านผู้มีหน้าที่ในการเสียภาษีอากร และด้านผู้มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอากร โดยภาพรวมประสบปัญหาในระดับปานกลางเช่นกัน ($\overline{X}$ = 3.03) และ 3) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์ทำงาน ประเภทภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดา และการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

นอกจากนี้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยที่พัฒนาสร้างขึ้นในรูปประหยัด (parsimonious model) มีความสามารถในการพยากรณ์ในระดับดีและเป็นที่ยอมรับได้ ทั้งนี้เนื่องจาก มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง (R^2) เท่ากับ 0.695 หรือคิดเป็นร้อยละ 69.5 ซึ่งมีค่าตั้งแต่ร้อยละ 40 ขึ้นไป

คำสำคัญ: ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สามีภริยา

[1]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Abstract

The research was aimed at studying 1) personal income tax from married couples as taxpayers 2) a degree of problems on personal income tax from married couples and 3) casual relationship model toward problems on personal income tax from married couples in Thailand. This research was not only a quality research synthesizing problems on personal income tax from married couples in Thailand but a survey research surveying the sample group of married couples as taxpayers who summit the personal income tax return for taxpayers with income in General Cases (P.N.D.90) and the personal income tax Return for taxpayers with income from Employment under Section 40 (1) of the Revenue Code only (P.N.D.91) to the Revenue Department. The statistics used for analysis was Statistical Package Program. The research finding indicated that 1) personal income tax from married couples in Thailand at present was collected as the principle of equity for equality among all taxpayers. It was fixed by a real income of taxpayers – the more income they got, the more amount of taxes they paid. Also, this personal income tax was made as the principle of convenience for solving the problem of repeated personal income tax by decreasing it to as less tax amount as possible and for changing the system emphasizing more flexibility in accordance with current economic change. 2) Problems on personal income tax from married couples finding indicated that the sample group of married couples as taxpayers experienced the problems of personal income tax from married couples at medium level and of as taxpayers and tax collectors at medium level ($\overline{X}$= 3.03) as well. 3) the generally personal information , which was education, income, work experience, a type of personal income tax and acknowledgment of information about personal income tax via private, mass and identity media correlated with the problems on personal income tax from married couples in Thailand at the statistical significance of 0.05.

Moreover, the casual relationship model toward problems on personal income tax from married couples in Thailand was developed into parsimonious model, which had ability to predict at good level and acceptable because the square multiple correlation was 0.695 or 69.5% which its acceptance was 40% up.

Keywords: Personal Income Tax, Married Couples

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาตามหน่วยภาษีครอบครัวและหลักการรวมเงินได้ตามมาตรา 57 ตรี และ 57 เบญจ ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาค เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยภาษีบุคคล กล่าวคือ สามีภริยาต้องรับภาระภาษีมากกว่าผู้ที่เป็นคนโสดสองคนหรือชายหญิงที่อยู่กินด้วยกัน โดยไม่จดทะเบียนสมรสเมื่อเงินได้พึงประเมินมีจำนวนเท่ากัน และภริยาไม่สามารถนำเงินได้ที่ตนก่อขึ้นด้วยตนเองมาคำนวณภาษีโดยไม่ต้องนำไปถือเป็นเงินได้ของสามีได้ ยกเว้นกรณีเงินได้พึงประเมินตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (1) ซึ่งความไม่เสมอภาคดังกล่าวอาจขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามมาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่ง ความแตกต่างในเรื่อง เพศ สถานะ

ของบุคคล ฯลฯ จะกระทำมิได้" และหลักการรวมเงินได้ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติทั้งในด้านผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรที่ยังไม่ได้รับความเป็นธรรม และความรับผิดชอบในการยื่นแบบแสดงรายการ การคำนวณภาษีอากร ภาระภาษีของ คู่สมรส การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การอุทธรณ์การประเมินภาษีอากร การรับผิดในภาษีอากรค้าง ในด้านการบริหารจัดการเก็บภาษีของผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร ทั้งการวิเคราะห์ แบบแสดงรายการ และการเร่งรัดภาษีอากรค้าง (ศุภชัย บำรุงศรี, 2553, หน้า 5-6)

สำหรับการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาของไทย กำหนดให้คู่สมรส ยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีเงินได้รวมกันหรือแยกกันก็ได้ แต่การรวมยื่นหรือแยกยื่นไม่มีผลทำให้จำนวนเงินภาษีที่ต้องเสียแตกต่างกันออกไปตามประมวลรัษฎากร มาตรา 57 เบญจ เนื่องจากประเทศไทยได้ใช้หลักการรวมเงินได้ (income aggregation) แต่เพียงหลักเดียวในการคำนวณภาษี ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในแง่ของที่เรียกว่า "บทลงโทษทางภาษีทางการแต่งงาน Marriage Penalty Tax" ได้ กล่าวคือ เมื่อชายหญิงแต่งงานและได้จดทะเบียนสมรสแล้ว ถือว่าเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นเงินได้ของภริยาเป็นเงินได้ของสามี เว้นแต่ภริยามีเงินได้ พึงประเมินตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (1) สามารถแยกยื่นเงินได้โดยไม่ถือว่าเงินได้ดังกล่าวเป็นเงินได้ของสามี จากการศึกษาพบว่า ภาระการเสียภาษีของสามีภริยาคู่นี้ถือว่าครอบครัวเป็นหน่วยเสียภาษีหน่วยเดียวกัน ขณะเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาระหว่างเงินได้ของสามีภริยากับเงินได้ของชายหญิงที่อยู่ด้วยกันโดยไม่จดทะเบียนด้วยจำนวนเงินที่เท่ากัน ปรากฏว่า สามีภริยาคู่นี้มีภาระการเสียภาษีเงินได้มากกว่าชายหญิงที่อยู่ด้วยกันโดย ไม่จดทะเบียนสมรสได้ อาจทำให้สามีภริยาคู่นี้วางแผนทางภาษีว่าถ้าหย่าขาดจากกัน ภาระการเสียภาษีของคู่สามีภริยาคู่นี้จะลดลง หรือทำให้ชายหญิงอยู่กินกันโดยไม่จดทะเบียน ก่อให้เกิดการทำลายระบบการสมรสและระบบครอบครัวของประเทศไทยได้ ซึ่งในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาควรจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของระบบครอบครัวตามนโยบายแห่งรัฐมากกว่าการทำลายระบบครอบครัว จึงควรจะหามาตรการที่จะเพิ่มผลประโยชน์ทางภาษีจากการแต่งงาน (bonus marriage) โดยการยกเลิกหรือลดบทลงโทษทางภาษีทาง การแต่งงาน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย โดยจะศึกษาถึงลักษณะการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีของกรมสรรพากร และปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากตัวสามีภริยาผู้เสียภาษีเองร่วมด้วย เพื่อให้เกิดมุมมองรอบด้าน ตลอดจนรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อเชื่อมโยงความเป็นเหตุและผลของปัญหาว่ามีเหตุจากปัจจัยใดบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีของกรมสรรพากรให้เกิดความเหมาะสมภายใต้หลักความเป็นธรรม มีความแน่นอน เป็นกลาง ทำรายได้ดี ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามีภริยาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมให้ความร่วมมือและเต็มใจในการ

ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเพื่อเสียภาษีให้กับรัฐเมื่อเห็นว่ามีความเป็นธรรมและเสมอภาค

การทบทวนวรรณกรรม

กรมสรรพากรมีหลักการและวิธีการให้ผู้เสียภาษีอากร ประเมินตนเอง โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเป็นธรรม ความเสมอภาคแก่ผู้เสียภาษีอากร ยกระดับความสมัครใจในการเสียภาษีอากรของประชาชน และให้บริการที่ดีแก่ผู้เสียภาษีอากร โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินงานคือ 1) จัดเก็บภาษีในระดับที่เหมาะสมและทั่วถึงด้วยค่าใช้จ่ายที่ต่ำของกรมสรรพากรและผู้เสียภาษี 2) มุ่งพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยให้แข่งขันกับต่างประเทศ 3) สร้างความเข้าใจของผู้เสียภาษีให้เห็นว่าผู้อื่นเสียภาษีถูกต้องครบถ้วน 4) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์มีประสิทธิภาพและเที่ยงธรรม สำหรับหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษีอากรที่ทางกรมสรรพากรใช้ในปัจจุบัน และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ประกอบด้วย (กรมสรรพากร, 2554)

1. หลักความเป็นธรรม (equity) ได้แก่ มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นธรรมมีอยู่ 2 หลักใหญ่ได้แก่ 1) หลักความเป็นธรรมสัมบูรณ์ (the principle of absolute equity) คือ ผู้เสียภาษีอากรทุกคนควรเสียภาษีเท่ากัน ไม่คำนึงถึงความสามารถในการเสียภาษีของแต่ละคนซึ่งไม่เท่ากัน และ 2) หลักความเป็นธรรมสัมพัทธ์ (the principle of relative equity) คือ หลักความสามารถในการเสียภาษีอากร (the ability to pay principle) คือผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีมากควรเสียภาษีให้รัฐมาก และผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีน้อย ควรเสียภาษีให้รัฐน้อยตามขนาดความสามารถที่ทำได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งในแนวนอนคือ ผู้มีรายได้เท่ากันเสียภาษีเท่ากัน และในแนวตั้งคือผู้มีความสามารถในการเสียภาษีต่างกันเสียภาษีต่างกัน และหลักผลประโยชน์ที่ได้รับ (the benefit principle) คือผู้ที่ได้รับประโยชน์จากสินค้าหรือบริการใด ๆ ของรัฐ ควรจะต้องเป็นผู้เสียภาษีตามสัดส่วนหรือประโยชน์ที่ได้รับ ทั้งนี้รัฐควรมีการควบคุมให้การปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และมีบทลงโทษแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามด้วยเหตุผล และความเหมาะสม

2. หลักการเก็บภาษีอากรเพื่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (the revenue minimization approach) ใช้หลักการจำกัดรายจ่ายสุทธิ (net expenditure restraining effect) ถือว่าภาษีอากรที่ดีและมีประสิทธิภาพต่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ คือ ภาษีอากรที่ลดการใช้จ่ายของ ภาคเอกชนลงได้ ยิ่งลดค่าใช้จ่ายได้มากย่อมถือว่ามีประสิทธิภาพ

3. หลักความเป็นกลาง (neutrality) ถือว่าการเป็นภาษีอากรที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีผลกระทบต่อการทำงานของกลไกตลาดน้อยที่สุด กล่าวคือ การเก็บภาษีอากรจะต้องไม่เป็น การบิดเบือนแบบแผนในการผลิตของผู้ผลิตและแบบแผนในการบริโภคของผู้บริโภค อันจะทำให้ใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างขาดประสิทธิภาพ และไม่ก่อให้เกิดสวัสดิการสูงสุดต่อสังคม (deadweight losses) นักเศรษฐศาสตร์พิจารณา ความเป็นกลางของภาษีโดยดูจากภาระภาษีอากร (excess burden of taxation) โดยภาษีอากรประเภทใดเรียกเก็บแล้วก่อให้เกิดภาระส่วนเกิน น้อยที่สุดถือว่าเป็นภาษีอากรที่มีความเป็นกลาง

4. หลักทำรายได้ดี (productivity) ภาษีอากรที่ดีต้องสามารถทำรายได้ดี และเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าอัตราการเพิ่มของรายได้ประชาชาติเพื่อสนองความต้องการในด้านการจ่ายและ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

5. หลักความแน่นอน (certainty) ภาษีอากรที่ดีและมีประสิทธิภาพควรมีลักษณะ ความแน่นอน 3 ประการที่สำคัญ คือ ความแน่นอนในด้านภาระภาษี ความแน่นอนของจำนวนเงินภาษีที่ผู้เสียภาษีต้องเสีย และความแน่นอนในการทำนายรายได้จากภาษีที่รัฐจัดเก็บได้

6. หลักประสิทธิภาพในการบริหาร (administrative efficiency) ภาษีอากรที่ดีและ มีประสิทธิภาพควรต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนเกี่ยวกับภาษีอากร ซึ่งจะพิจารณาจาก 2 ด้าน ด้วยกันก็คือ ทางด้านรัฐบาล และทางด้านประชาชนผู้เสียภาษี โดยทางด้านรัฐบาลควรพยายามจัดเก็บภาษีอากรที่เสียต้นทุนในการจัดเก็บต่ำและสามารถเก็บได้อย่างครบถ้วน เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดเก็บ และทางด้านผู้เสียภาษีไม่ควรให้ผู้เสียภาษีอากรต้องมีภาระและต้นทุนในการเสียภาษีอากรสูง อันเป็นการช่วยยกระดับความสมัครใจในการเสียภาษี (voluntary compliance) ของผู้เสียภาษีให้สูงขึ้น

สำหรับปัญหาที่ประสบจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย โดยรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับตัวแทนเจ้าหน้าที่ทั้งระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูงของกรมสรรพากร ผนวกกับ การวิเคราะห์ตามหลักกฎหมายจากงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) มีดังนี้

ด้านผู้มีหน้าที่ในการเสียภาษีอากรประกอบด้วย (1) ความไม่เป็นธรรม ได้แก่ 1) สามีภริยาต้องเสียภาษีสูงกว่าผู้เป็นโสดจากอัตราภาษีก้าวหน้า 2) ไม่เป็นการส่งเสริมให้มีการสมรสกันตามกฎหมาย รวมทั้งอยู่ด้วยกันฉันสามีภริยา เนื่องจากถึงแม้สามีภริยาจะแยกยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีได้ แต่ภาษีที่เสียรวมกันต้องไม่เปลี่ยนแปลง 3) แม้ว่าภริยาจะมีรายได้แต่เพียงผู้เดียว ก็ต้องนำเงินได้ไปถือเป็นของสามีเพื่อเสียภาษีเสมอ และ 4) สามีภริยาที่ทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ร่วมกันตลอดปีภาษี ต้องนำเงินได้มาเสียภาษีในนามของตนทั้งหมด ซึ่งอาจมีผลให้สามีต้องเสียภาษีมากกว่าห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่ไม่ใช่นิติบุคคล (2) การยื่นแบบแสดงรายการ ได้แก่ 1) สามีภริยาแยกกันอยู่โดยเด็ดขาด มิได้อยู่ร่วมกันจริง ๆ ตลอดปีภาษี (แต่ยังคงเป็นสามีภริยาตามกฎหมายอยู่) ถึงจะสามารถแยกยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในนามแต่ละฝ่ายได้ 2) การยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในนามแต่ละฝ่ายสำหรับสามีภริยาที่แยกกันอยู่ (แต่ยังคงเป็นสามีภริยาตามกฎหมายอยู่) จำต้องไปชี้แจงตามหนังสือเชิญพบ ตามหมายเรียก และต้องพิสูจน์ถึงการแยกกันอยู่ หรือต้องไปใช้สิทธิในชั้นการอุทธรณ์ภาษีอากรแก่กรมสรรพากร ซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนและเสียเวลา 3) หากภริยามีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (6) ถึงมาตรา 40 (8) อยู่ในเกณฑ์เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มด้วย จะเกิดความสับสนในการยื่นแบบแสดงรายการเป็นอย่างมากคือ ต้องไปยื่นแบบแสดงรายการ ภ.พ. 30 ในนามตนเองเพื่อเสียภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นประจำทุกเดือน พร้อมชำระภาษี (ถ้ามี) และ 4) หากภริยามีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (6) ถึงมาตรา 40 (8) จะเป็นการบังคับโดยทางอ้อมให้ภริยาใช้ วิธีนำเงินได้พึงประเมินไปรวมกับเงินได้ของสามีและยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีในนามของสามีแทนเพื่อลดความยุ่งยาก โดยเทียบกับยอดภาษีที่รวมกับเงินได้ของสามี แท้ที่จริงควรเทียบกับอัตราภาษีตามปกติที่ภริยาต้องเสียจริง

(3) การคำนวณภาษีอากร ได้แก่ 1) การช่วยให้สามีเสียภาษีน้อยลงกว่าเดิม มาตรา 57 เบญจ กำหนดให้ภริยาไม่ต้องนำเงินได้ตามมาตรา 40 (1) ของภริยารวมคำนวณเพื่อไม่ให้ฐานภาษีสูงขึ้น แต่เงินได้ประเภทอื่นๆ ต้องถือว่าเป็นเงินได้ของสามีอยู่ เพื่อป้องกันการหลบเลี่ยงภาษีโดยการแยกรายได้ส่วนหนึ่งให้กับภริยาเพื่อลดภาระภาษีในอัตราก้าวหน้า 2) หากเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบว่า การแยกยื่นแบบแสดงรายการของภริยาทำให้ภาษีเปลี่ยนแปลงไปคือเสียภาษีไว้ขาด สามีต้องรับผิดชอบเสียเงินเพิ่ม และเสียเบี้ยปรับด้วย 3) การนำเงินได้ภริยาไปรวมคำนวณรวมเงินได้ของสามี สำหรับเงินได้ทุกประเภทนั้นจะทำให้คู่สมรสจะต้องชำระภาษีอากรเป็นจำนวนที่สูงกว่าวิธีการแยกคำนวณภาษี และ 4) การแยกคำนวณภาษีของคู่สมรสจะได้จำนวนเงินภาษี ที่ต้องชำระสูงกว่ากรณีที่มิได้สมรส (4) ภาระภาษีของคู่สมรส ได้แก่ 1) คู่สมรสต้องรับภาระภาษีเพิ่มขึ้นมากกว่าตอนที่มิได้สมรส ทำให้มีการวางแผนการหย่า

ขาดจากการเป็นสามีภริยากันเพื่อลดภาระทางด้านภาษีอากร 2) การหักลดหย่อนดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อบ้านอยู่อาศัยสำหรับสามีภริยาหักลดหย่อนได้เต็มจำนวนเพียงปีแรกท่านั้น ส่วนปีต่อไปหักลดได้เพียงคนละกึ่งหนึ่งเท่านั้น ถือว่าไม่ช่วยสนับสนุนสถาบันครอบครัว ทำให้เสียสิทธิการหักลดหย่อนดอกเบี้ยกู้ยืมเมื่อเทียบกับการไม่สมรส (5) การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ได้แก่ 1) ในระหว่างการสมรส หากคู่สมรสฝ่ายหนึ่งยกทรัพย์สินซึ่งเป็นสินส่วนตัวหรือสินสมรสที่เป็นส่วนของตนให้กับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วย ยกเว้นกรณีการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในอสังหาริมทรัพย์ให้กับบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายโดยไม่มีค่าตอบแทนเท่านั้น 2) ไม่ควรให้ผู้มีเงินได้ซึ่งมีสิทธิได้รับการยกเว้นภาษีอยู่ก่อนต้องมาเสียสิทธิในการยกเว้นภาษีไปบางส่วนอันเนื่องจากการสมรส เช่น ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมให้แก่ธนาคาร ธุรกิจหลักทรัพย์ บริษัทประกันชีวิต เงินกองทุนเพื่อสวัสดิการแก่ลูกจ้าง เป็นต้น (6) การอุทธรณ์การประเมินภาษีอากร คือ ภริยาไม่มีสิทธิในการอุทธรณ์ภาษีอากร ทั้งที่เป็นเรื่องของภริยาเองเนื่องจากต้องนำเงินได้ส่วนของตนไปถือเป็นเงินได้ของสามี ทำให้การประเมินภาษีอากรเจ้าหน้าที่พนักงานจะประเมินภาษีในนามของสามีเสมอ ซึ่งให้เฉพาะสามีเป็นผู้อุทธรณ์ ซึ่งไม่อาจทราบเรื่องของภริยาเท่าที่ควร อันส่งผลให้ข้อมูลที่ชี้แจงเกิดความผิดพลาดได้ และ (7) การรับผิดในภาษีอากรค้าง คือ การไม่ควรบังคับให้คู่สมรสร่วมรับผิดในภาษีอากรคงค้างของอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องทำการบังคับจากสินส่วนตัวและสินสมรสในส่วนที่เป็นของคู่สมรสที่ค้างภาษีก่อน หากไม่มีทรัพย์หรือมีแต่ไม่เพียงพอจึงจะเรียกคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งร่วมรับผิดได้

ด้านผู้มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอากร ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์แบบแสดงรายการ ได้แก่ 1) คู่สมรสยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีผิดพลาด คือ ภริยาไม่นำเงินได้ไปถือเป็นของสามีตามมาตรา 57 ตรีจะเกิดปัญหาในการวิเคราะห์แบบแสดงรายการของคู่สมรสตามมา 2) เจ้าพนักงานต้องใช้เวลานานกว่าจะติดตามจับคู่แบบแสดงรายการเสียภาษีหากคู่สมรสแยกยื่นเพราะสามารถยื่นได้ทั่วราชอาณาจักรและหลายวิธี จึงทำให้ผู้เสียภาษีต้องเสียภาษีและค่าปรับเงินเพิ่มเป็นจำนวนมาก และ 2) การเร่งรัดภาษีอากรค้าง ได้แก่ 1) เจ้าพนักงานสามารถอายัดทรัพย์ที่อยู่ในรูปทรัพย์สินเงินสังหาริมทรัพย์อันมีรูปร่าง และทรัพย์สินที่มีสภาพหรือลักษณะที่ยึดได้ในกรณีที่เป็นผู้ค้างภาษีอากร รวมถึงทรัพย์สินของคู่สมรส ได้แก่ สินสมรส สินส่วนตัวในกรณีเป็นหนี้ร่วมได้ และ 2) เจ้าพนักงานอาจมีความผิดฐานกระทำการละเมิดได้ จึงได้กำหนดระยะเวลาในการรายงานเสนอผู้มีอำนาจ ตามมาตรา 12 เพื่อสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินและสิทธิเรียกร้องของผู้ค้างภาษีอากรภายใน 10 วันนับตั้งแต่วันที่ทำการสอบสวนทรัพย์สินเสร็จ

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการรวบรวมปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยในมุมมองของทางกรมสรรพากร ผนวกกับการวิเคราะห์ตามหลักกฎหมาย จากงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) สามารถสังเคราะห์ตัวแปรที่ใช้วัดปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยา ประกอบด้วย ด้านผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร ได้แก่ ความไม่เป็นธรรม การยื่นแบบแสดงรายการ การคำนวณภาษีอากร ภาระภาษีของคู่สมรส การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การอุทธรณ์การประเมินภาษีอากร การรับผิดในภาษีอากรค้าง และด้านผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร ได้แก่ การวิเคราะห์แบบแสดงรายการ การเร่งรัดภาษีอากรค้าง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ สามารถกำหนด กรอบแนวคิดในการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ได้ดังภาพ 1

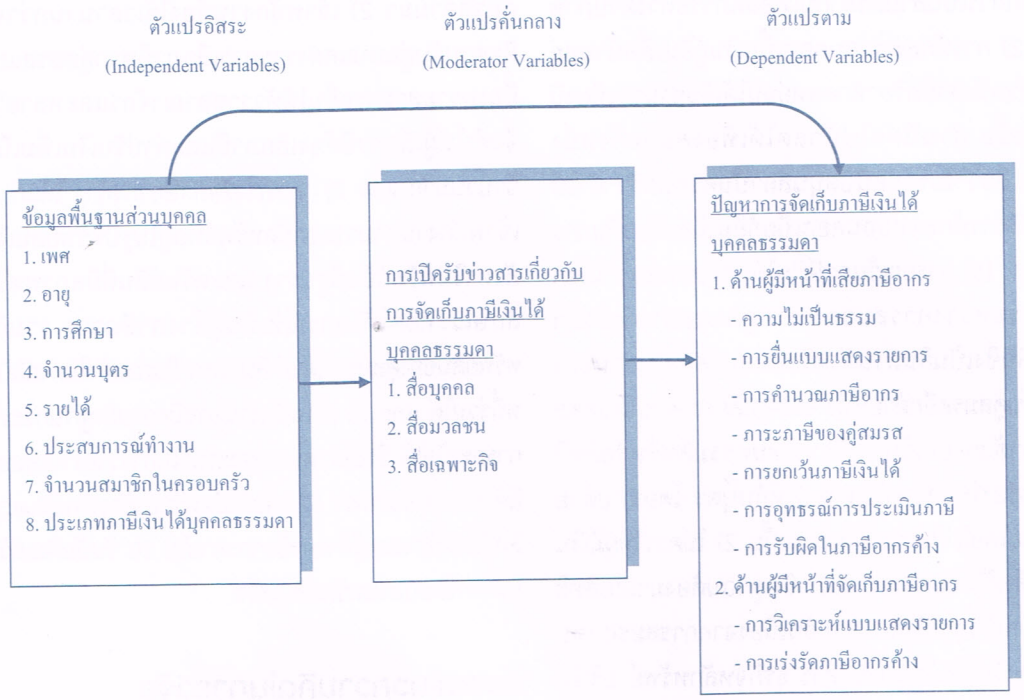

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยประกอบด้วย งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ผนวกกับงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดังนี้

1. งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เป็นวิธีการศึกษาปรากฏการณ์จากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกแง่มุม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์นั้น โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากตัวแทนเจ้าหน้าที่ทั้งระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูงของกรมสรรพากรถึงปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย เพื่อเป็นมุมมองของทางกรมสรรพากร ผนวกกับการวิเคราะห์ตามหลักกฎหมายเพื่อสังเคราะห์ตัวแปรเกี่ยวกับปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาในด้านผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร ประกอบด้วย ความไม่เป็นธรรม การยื่นแบบแสดงรายการ การคำนวณภาษีอากร ภาระภาษีของคู่สมรส การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การอุทธรณ์การประเมินภาษีอากร การรับผิดในภาษีอากรค้าง และด้านผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร ประกอบด้วย การวิเคราะห์แบบแสดงรายการ การเร่งรัดภาษีอากรค้าง เพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถาม (questionnaire) สำหรับการศึกษาในงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) หลังจากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (content validity) พบว่าแบบสอบถามทุกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 84) และทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยการ Pre-test จำนวน 30 คน ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach, 2003, p. 204) พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงมากเท่ากับ 0.9686 จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

2. งานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นวิธีการวิจัยที่ใช้ค้นหาลักษณะ และความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของกลุ่มประชากรจากกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการใช้

แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วนได้แก่ ส่วนแรกคือ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา จำนวนบุตร รายได้สุทธิต่อปี ประสบการณ์ทำงาน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประเภทภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และส่วนสุดท้ายคือปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาในด้านผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร และด้านผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร ซึ่งจะสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างสามีภริยาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีประเภท ภ.ง.ด.90 และ ภ.ง.ด. 91 แห่งประมวลรัษฎากรให้แก่กรมสรรพากร จำนวนทั้งสิ้น 400 คน ซึ่งได้จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1973, p.1089) ที่ระดับความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ 0.05 จากจำนวนประชากรผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้แก่กรมสรรพากรปี 2553 ทั้งสิ้น 9.35 ล้านคน หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้ไปประมวลผลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW version 17.0 และ Mplus version 5.2 โดยใช้ค่าสถิติได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) โดยนำเสนอในรูปแบบของตาราง (table) รูปภาพ (figure) ประกอบการพรรณนา (descriptive)

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาของประเทศไทยให้ถือเอาเงินได้ พึงประเมินของภริยาเป็นเงินได้ของสามีและให้สามีเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษี แต่ถ้าภริยามีเงินได้ที่เป็นเงินเดือนหรือเนื่องจากแรงงานดังนั้นไม่ว่าจะมีเงินได้พึงประเมินประเภทอื่นด้วยหรือไม่ ภริยาสามารถแยกยื่นรายการและเสียภาษีต่างหากจากสามีเฉพาะส่วนที่เป็นเงินได้พึงประเมินประเภทเงินเดือน โดยไม่ให้ถือว่าเป็นเงินได้ของสามีก็ได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระภาษีแก่สามีภริยาแต่ก็จำกัดเฉพาะเงินเดือนเท่านั้น ส่วนเงินได้ พึงประเมินประเภทอื่นเช่นเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร ค่านายหน้าเงินได้จากการประกอบอาชีพอิสระเหล่านี้ถือว่าเป็นเงินได้พึงประเมินของสามีทั้งสิ้น

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 เพื่อศึกษาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยอาศัยหลักการพื้นฐานและการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาทั้ง 1) หลักความเสมอภาคทางภาษีอากรซึ่งไม่ว่าชายหรือหญิง โสดหรือสมรสควรมีสิทธิเท่าเทียมกันเพื่อความเป็นธรรมในสังคม ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งการจัดเก็บภาษีอากรของไทยยึดหลักความเสมอภาคหรือความเป็นธรรมใน การจัดเก็บภาษี หลักการแบ่งภาระภาษีอากรให้เป็นธรรมทั้งการยกเว้นภาษีอากร การหักลดหย่อน การปรับปรุงภาระภาษีอากร การผลักภาระภาษี การหนีภาษี ซึ่งสอดคล้องกับยุวดี ศรีสัตยาชน (2552) ได้ศึกษาการกำหนดผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร : กรณีศึกษาการเสียภาษีเงินได้ของคู่สมรสที่มิได้ร่วมกันประกอบธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับกรมสรรพากร (2554) ที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษีอากรที่ทางกรมสรรพากรใช้ในปัจจุบันโดยอาศัยหลักความเป็นธรรม (equity) ที่มีลักษณะความเป็นธรรมสัมพัทธ์ (The Principle of Relative Equity) คือ หลักความสามารถในการเสียภาษีอากร (the ability to pay principle) คือ ผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีมากควรเสียภาษีให้รัฐมาก และผู้ที่มีความสามารถในการเสียภาษีน้อย ควรเสียภาษีให้รัฐน้อยตามขนาดความสามารถที่ทำได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งในแนวนอนคือ ผู้มีรายได้เท่ากันเสียภาษีเท่ากัน และในแนวตั้งคือผู้มีความสามารถในการเสียภาษีต่างกันเสียภาษีต่างกัน และหลักผลประโยชน์ที่ได้รับ (the benefit principle) คือผู้ที่ได้รับประโยชน์จากสินค้าหรือบริการ ใด ๆ ของรัฐ ควรจะต้องเป็นผู้เสียภาษีตามสัดส่วนหรือประโยชน์ที่ได้รับ ทั้งนี้รัฐควรมีการควบคุมให้การปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และมีบทลงโทษแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามด้วยเหตุผลและความเหมาะสม 2) หน่วยภาษี โดยสามารถเลือกใช้บุคคลหรือครอบครัวเป็นหน่วยภาษีได้เช่นกัน สำหรับ

ประเทศไทยจะใช้หน่วยภาษีแบบรวมเงินได้ (joint taxation) 3) หลักการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของสามีภริยา ซึ่งสามารถใช้หลักการเฉลี่ยเงินได้ หลักการแยกเงินได้ หลักการรวมเงินได้ หลักการใช้อัตราที่แตกต่างกัน หลักการรวมเงินได้แบบมีข้อลดหย่อนพิเศษ สำหรับประเทศไทยจะใช้หลักการรวมเงินได้ (income aggregation)

ในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีตามกฎหมายไทย พบว่า 1) **การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประเทศไทย**ในปัจจุบันจะจัดเก็บตามหลักความเป็นธรรมเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในหมู่ผู้เสียภาษีด้วยกัน โดยวัดจากสภาพข้อเท็จจริงของผู้เสียภาษีในด้านรายได้ ผู้มีรายได้มากต้องเสียภาษีให้แก่รัฐมากกว่าผู้มีรายได้น้อย และเป็นการจัดเก็บภาษีตามหลักความสะดวก ขจัดปัญหาความซับซ้อนโดยลดจำนวนอัตราภาษีให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่ จะทำได้ และ มุ่งเน้นการปรับปรุงโครงสร้างที่เน้นความยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น 2) ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้แก่ บุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่ไม่ใช่นิติบุคคล ผู้ถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษี กองมรดกที่ ยังไม่ได้แบ่ง ซึ่งสอดคล้องกับกรมสรรพากร (2554, หน้า 20-28) ที่กำหนดผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามที่กล่าวมานี้ 3) ฐานภาษีและอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยจะพิจารณาจากเงินได้พึงประเมิน ประเภทเงินได้พึงประเมินและค่าใช้จ่าย เงินได้พึงประเมินที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ ค่าใช้จ่าย ค่าลดหย่อน อัตราภาษี และ 4) การประเมินจัดเก็บภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาโดยผู้มีหน้าที่และความรับผิดในการยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีทั้งกรณีสามีภริยาต่างฝ่าย ต่างมีเงินได้และกรณีสามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีเงินได้และวิธีบังคับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาทั้งกรณี ผู้ค้างภาษีอากรโดยตรง และผู้ค้างภาษีอากรโดยผลของกฎหมายอื่น

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 เพื่อศึกษาระดับปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย

ลักษณะกลุ่มตัวอย่างสามีภริยาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีทั้งเพศชาย (สามี) และเพศหญิง (ภริยา) ในสัดส่วนเท่ากันกึ่งหนึ่ง อายุเฉลี่ย 42.27 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 59.4 โดยเฉลี่ยมีบุตร 1.38 คน มีรายได้เฉลี่ย 434,375.25 บาท/ปี ประสบการณ์ในการทำงานเฉลี่ย 11.35 ปี สมาชิกในครอบครัวโดยประมาณ 4 คน โดยส่วนใหญ่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประเภท ภ.ง.ด. 91 คิดเป็นร้อยละ 68.5 มีเพียงส่วนน้อยที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประเภท ภ.ง.ด. 90 คิดเป็นร้อยละ 31.5 โดยเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี เงินได้บุคคลธรรมดาจาก สื่อต่าง ๆ ประมาณ 7 สื่อ จำแนกเป็นสื่อบุคคลเพียงสื่อเดียว สื่อมวลชนประมาณ 4 สื่อ และสื่อเฉพาะกิจเพียงสื่อเดียว ตามลำดับ

ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย พบว่ากลุ่มตัวอย่างสามีภริยาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประสบปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาในระดับปานกลาง ในด้านผู้มีหน้าที่ในการเสียภาษีอากร ($\overline{X}$ = 3.08) และด้านผู้มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอากร ($\overline{X}$ = 2.87) โดยภาพรวมประสบปัญหาในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.03) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย บำรุงศรี (2553) ได้ศึกษาความไม่เป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา พบว่า การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีและภริยาตามหลักการรวมเงินของไทยได้ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาค ยังก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ ทั้งในด้านของผู้มีหน้าที่เสียภาษีในการยื่นแบบแสดงรายการ การคำนวณภาษี การอุทธรณ์ภาษี และในด้านของรัฐซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดเก็บก็เกิดปัญหาในการวิเคราะห์แบบแสดงรายการ การบริหารการจัดเก็บ และการเร่งรัดภาษีอากรค้าง

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านผู้มีหน้าที่ในการเสียภาษีอากร ประสบปัญหามากเกี่ยวกับการคำนวณภาษีอากร ($\overline{X}$ = 3.43) ความไม่เป็นธรรม ($\overline{X}$ = 3.41) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมล สุธีร์วรพงศ์ (2546) ได้ศึกษาปัญหาในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาทางภาษีในแง่การคำนวณเงินได้จากสามีภริยาคือเงินได้พึงประเมินของสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายตามหลักรวม

เงินได้กับเงินได้พึงประเมินของชายหญิงที่อยู่กินด้วยกันโดยไม่จดทะเบียนสมรสในฐานะปัจเจกบุคคลตามหลักแยกเงินได้ ด้วยเงินได้ที่มีจำนวนเท่ากันก่อให้เกิดบทลงโทษทางการแต่งงาน (marriage penalty) ทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นกลางทางภาษีอากร ซึ่งผลกระทบดังกล่าวนำสู่การหลีกเลี่ยงการจดทะเบียนสมรสหรือก่อให้เกิดนิติกรรม การหย่าร้างลง เป็นผลให้ความเป็นครอบครัวไม่เป็นเอกภาพเดียวกันในทางกฎหมาย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี ศรีสัตยาชน (2542) ได้ศึกษาการกำหนดผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร: กรณีศึกษาการเสียภาษีเงินได้ของคู่สมรสที่มิได้ร่วมกันประกอบธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่าการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ในปัจจุบัน กำหนดให้คู่สมรสเป็นเสมือนหน่วยภาษีอีกหนึ่งหน่วยโดยกำหนดให้นำเงินได้ที่มิใช่จาก แรงงานของสามีและภริยามารวมกันเพื่อเสียภาษีตามอัตราก้าวหน้า ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้แก่ การเกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างคนโสด 2 คนที่อยู่ร่วมกันโดยมิได้สมรสกันกับคู่สมรสที่มีเงินได้สุทธิเท่ากัน โดยคู่สมรสเสียภาษีมากกว่าคนโสด 2 คนที่อยู่ร่วมกันโดยมิได้สมรสกัน เนื่องจากหลักการรวมเงินได้ ทำให้มีการลงโทษทางภาษีแก่คู่สมรส อันไม่สอดคล้องกับหลักความเป็นกลางทางภาษีและเป็นการสนับสนุนให้คนอยู่ร่วมกัน รองลงมาประสบปัญหาปานกลางเกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการ ($\overline{X}$ = 3.26) การอุทธรณ์การประเมินภาษี($\overline{X}$ = 3.16) การยกเว้นภาษีเงินได้ ($\overline{X}$ = 2.96) ภาระภาษีของคู่สมรส ($\overline{X}$ = 2.93) และประสบปัญหาน้อยเกี่ยวกับการรับผิดในภาษีอากรค้าง ($\overline{X}$ = 2.43) ส่วนด้านผู้มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอากร ประสบปัญหาปานกลางเกี่ยวกับการวิเคราะห์แบบแสดงรายการ ($\overline{X}$ = 3.08) การเร่งรัดภาษีอากรค้าง ($\overline{X}$ = 2.65) ตามลำดับ

ปัญหาที่ประสบมากมีอยู่ด้วยกัน 3 เรื่องได้แก่ กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบว่าการแยกยื่นแบบแสดงรายการของภริยาทำให้ภาษีเปลี่ยนแปลงไปคือ เสียภาษีไว้ขาดสามีต้องรับผิดชอบเสียเงินเพิ่ม และเสียเบี้ยปรับด้วย ($\overline{X}$ = 3.70) ที่เป็นนี้เนื่องจากเป็นกฎระเบียบข้อบังคับของทางกรมสรรพากรเพื่อกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่เจตนาและไม่เจตนาที่จะชำระภาษีที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น เพื่อให้ปฏิบัติตามอันส่งผลเสียต่อรายได้ที่จัดเก็บได้ ความยุ่งยาก และเสียเวลาในการตรวจสอบ โดยลักษณะดังกล่าวเป็นปัญหาด้านการคำนวณภาษีอากรที่พบมากนั่นเอง รองลงมาคือประเด็นการนำเงินได้ภริยาไปรวมคำนวณรวมเงินได้ของสามีสำหรับเงินได้ทุกประเภทนั้นจะทำให้คู่สมรสจะต้องชำระภาษีอากรเป็นจำนวนที่สูงกว่าวิธีการแยกคำนวณภาษี ($\overline{X}$ = 3.69) สามีภริยาต้องเสียภาษีสูงกว่าผู้เป็นโสดจากอัตราภาษีก้าวหน้า ($\overline{X}$ = 3.68) ตามลำดับ สำหรับปัญหาที่ประสบน้อยได้แก่ การบังคับให้คู่สมรสร่วมรับผิดในภาษีอากรคงค้างของอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องทำการบังคับจากสินส่วนตัวและสินสมรสในส่วนที่เป็นของคู่สมรสที่ค้างภาษีก่อน หากไม่มีทรัพย์หรือมีแต่ไม่เพียงพอจึงจะเรียกคู่สมรส อีกฝ่ายหนึ่งร่วมรับผิดได้ ($\overline{X}$ = 2.43) และเจ้าพนักงานอาจมีความผิดฐานกระทำการละเมิดได้จึงได้กำหนดระยะเวลาในการรายงานเสนอผู้มีอำนาจตามมาตรา 12 เพื่อสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินและเรียกร้องของผู้ค้างภาษีอากรภายใน 10 วันนับตั้งแต่วันที่ทำการสอบสวน ทรัพย์สินเสร็จ ($\overline{X}$ = 2.38) ตามลำดับ

หมายเหตุ : เกณฑ์ในการพิจารณาระดับปัญหาที่ประสบ โดยใช้อันตรภาคชั้น (ชูใจ คูหารัตนไชย, 2542, หน้า 7-10) แบ่ง 5 ระดับคือ1) 1.00 ≤ $\overline{X}$ ≤ 1.80 = น้อยที่สุด 2) 1.81 ≤ $\overline{X}$ ≤ 2.60 = น้อย 3) 2.61 ≤ $\overline{X}$ ≤ 3.40 = ปานกลาง 4)3.41 ≤ $\overline{X}$ ≤ 4.20 = มาก 5) 4.21 ≤ $\overline{X}$ ≤ 5.00 = มากที่สุด)

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 3 เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์ทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($P<0.05$) โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) (TE = 0.123, 0.197 และ 0.147 ตามลำดับ) ส่วนประเภทภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($P<0.05$) โดยมีความสัมพันธ์ทางลบซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) (TE =-0.259) และ 2) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลได้แก่ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์ทำงาน ประเภทภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($P<0.05$) โดยมีความสัมพันธ์ทางลบซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) (TE= -0.312, -0.371, 0.250, -0.003 และ -0.723 ตามลำดับ) เป็นเช่นนี้เนื่องจากลักษณะความแตกต่างทางประชากรศาสตร์ดังกล่าวของสามีภริยา ผู้เสียภาษี ต่างมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ ค้นคว้า แสวงหาข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่จะนำมาช่วยแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้บังเกิดผล ซึ่งสอดคล้องกับบางส่วนงานวิจัยของพัทธยา ยงชัยตระกูล (2552) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและผลต่อ ความร่วมมือในการชำระภาษีอากรกับกรมสรรพากรของผู้ประกอบกิจการร้านค้าในแหล่งชุมชน กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพทางชีวสังคมในเรื่อง จำนวนปีที่ศึกษา ระยะเวลาประกอบกิจการร้านค้า จำนวนสื่อที่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชำระภาษีอากร มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการชำระภาษีอากร แต่จะไม่สอดคล้องในส่วนที่พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการชำระภาษีอากร

ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยที่ได้จากกรอบแนวคิดในการวิจัยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Mplus version 5.2 ได้ดังภาพ 2

หมายเหตุ : การกำหนดสัญลักษณ์ของ

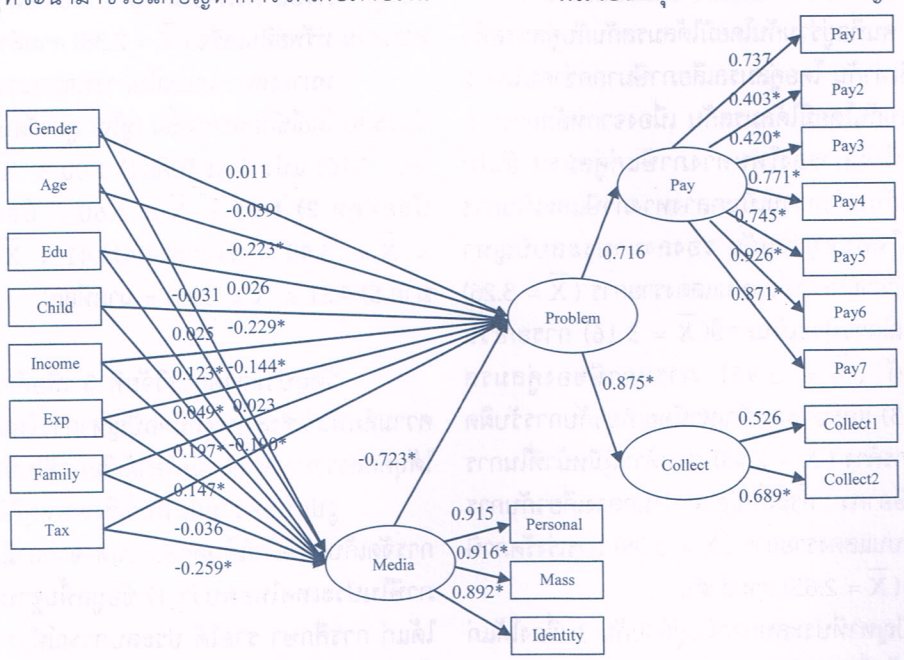

Chi-square =119.084, *df* = 125, *P* = 0.096, CFI = 0.959,TLI =0.953, RMSEA = 0.030, SRMR = 0.086

*$P<0.05$

ภาพ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย

เครื่องหมายในการวิเคราะห์

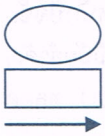

แทน ตัวแปรแฝง (Latent Variable)
แทน ตัวแปรสังเกตได้ (Observed variable)
แทน ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุโดยตัวแปรที่ปลายลูกศรก่อให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงโดยตรงต่อตัวแปรที่หัวลูกศร

แทน ความสัมพันธ์หรือความแปรปรวนของตัวแปรที่ไม่ทราบทิศทางความเป็นสาเหตุ

โดยที่ 1) เพศ (Gender) (1 = ชาย, 0= หญิง) 2) ประเภทภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Tax) (1= ภ.ง.ด.91, 0 = ภ.ง.ด.90) อยู่ในรูปตัวแปรหุ่น(Dummy Variable) ส่วนตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ 1) อายุ (Age) 2) การศึกษา (Edu) 3) จำนวนบุตร (Child) 4) รายได้ (Income) 5) ประสบการณ์ทำงาน (Exp) 6) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (Family) 7) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Media) ผ่านสื่อบุคคล (Personal) สื่อมวลชน (Mass) และสื่อเฉพาะกิจ (Identity) 8) ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Problem) ด้านผู้มีหน้าที่ เสียภาษีอากร (Pay) และด้านผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร (Collect) ไม่แปลงเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทย ยังสามารถเขียนในรูปสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) (Mplus Discussion, 2005) ได้ดังนี้

$$Media = -0.031\ Gender + 0.025\ Age + 0.123^{*}\ Edu + 0.049\ Child + 0.197^{*}\ Income + 0.147^{*}\ Exp - 0.036\ Family - 0.259^{*}\ Tax;\ R^2 = 0.173$$

$$Problem = 0.011\ Gender - 0.039\ Age - 0.223^{*}\ Edu + 0.026\ Child - 0.229^{*}\ Income - 0.144^{*}\ Exp + 0.023\ Family - 0.190^{*}\ Tax - 0.723^{*}\ Media;\ R^2 = 0.695$$

ตาราง 1

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
สมมติฐานที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษี		
1. เพศ	DE= -0.031	ไม่สนับสนุน
2. อายุ	DE= 0.025	ไม่สนับสนุน
3. การศึกษา	DE= 0.123*	สนับสนุน
4. จำนวนบุตร	DE= 0.049	ไม่สนับสนุน
5. รายได้	DE= 0.197*	สนับสนุน
6. ประสบการณ์ทำงาน	DE= 0.147*	สนับสนุน
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	DE= -0.036	ไม่สนับสนุน
8. ประเภทภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	DE= -0.259*	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษี		
1. เพศ	DE= 0.011, IE= 0.022	ไม่สนับสนุน
2. อายุ	DE= -0.039, IE= -0.018	ไม่สนับสนุน
3. การศึกษา	DE= -0.223*, IE= -0.089*	สนับสนุน
4. จำนวนบุตร	DE= 0.026, IE= -0.035	ไม่สนับสนุน
5. รายได้	DE= -0.229*, IE= -0.142*	สนับสนุน
6. ประสบการณ์ทำงาน	DE= -0.144*, IE= -0.106*	สนับสนุน
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	DE= 0.023, IE= 0.026	ไม่สนับสนุน
8. ประเภทภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	DE= -0.190*, IE= 0.187*	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 3 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษี	DE= -0.723*	สนับสนุน

*$P<0.05$

สรุปผลการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยที่ได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก การทดสอบไคว์-สแควร์ (Chi-square) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P \geq 0.05$) ค่าดัชนีทุกตัวได้แก่ CFI, TLI ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดตั้งแต่ 0.95 ขึ้นไป ส่วนดัชนีที่กำหนดไว้ที่ระดับน้อยกว่า 0.08 พบว่า ดัชนี RMSEA และ SRMR ก็ผ่านเกณฑ์เช่นเดียวกัน (Wong & Mason, 1985, pp. 513-214; Morris, 1995, pp. 190-200; Heck & Thomas, 2000, p. 47; Goldstein, 2003, p.80-100) อีกทั้งในแต่ละองค์ประกอบของโมเดลมีความเที่ยงตรง (validity) เนื่องจากค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading) มีค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไปและมีนัยสำคัญทางสถิติ (นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, 2550, หน้า 31) ตลอดจนรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการพยากรณ์ได้ระดับดีและเป็นที่ยอมรับด้วย ทั้งนี้เนื่องจากมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง (R^2) เท่ากับ 0.695 หรือคิดเป็นร้อยละ 69.5 (0.695x100) ซึ่งมีค่าตั้งแต่ร้อยละ 40 ขึ้นไป (Saris & Strenkhorst, 1984, p. 282) ดังภาพ 3

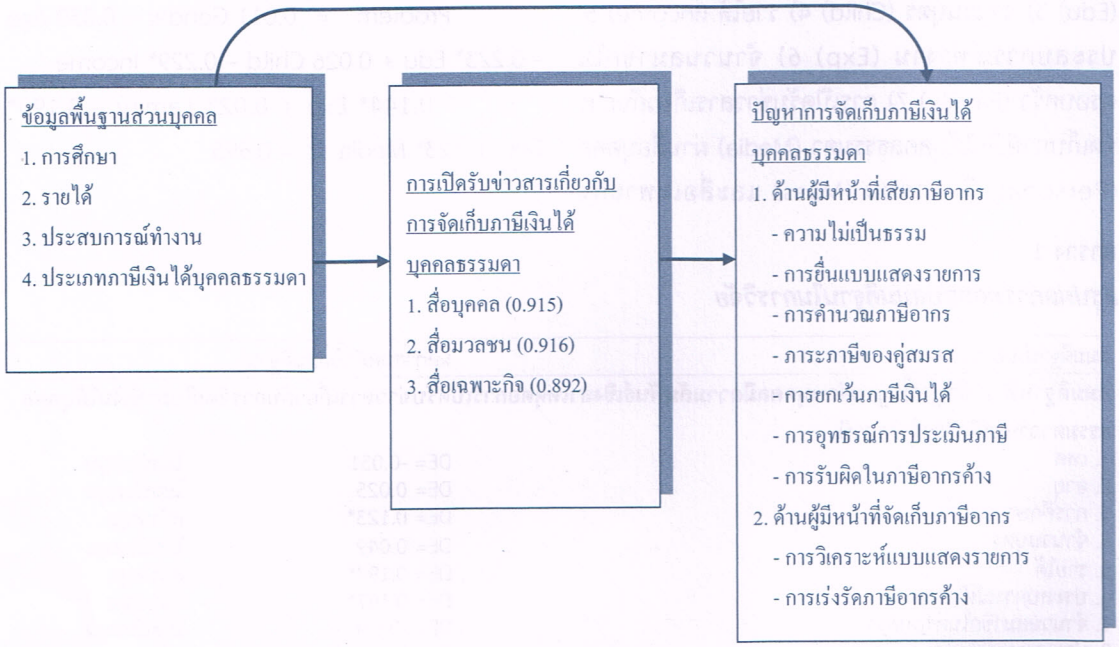

ภาพ 3 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีต่อปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจาก สามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยจากกรอบแนวความคิดที่พัฒนาขึ้นในรูปประหยัด (Parsimonious Model)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในเชิงปฏิบัติด้วยการใช้กฎหมายในการแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยาผู้เสียภาษีในประเทศไทยเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมและเสมอภาคเท่าเทียมกันดังนี้

ด้านผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร ให้นำหลักการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยา

ตามหลักการแยกเงินได้ (income separation) มาใช้บังคับ โดยแก้ไขหลักเกณฑ์มาตรา 57 ตรี และยกเลิกมาตรา 57 เบญจ แห่งประมวลรัษฎากร ที่กำหนดให้ภริยาไม่ต้องนำเงินได้ตามมาตรา 40 (1) ของภริยา

รวมคำนวณเพื่อไม่ให้ฐานภาษีสูงขึ้น แต่เงินได้ประเภทอื่นๆ ต้องถือกว่าเป็นเงินได้ของสามีอยู่ เพื่อป้องกันการหลบเลี่ยงภาษีโดยการแยกรายได้ส่วนหนึ่งให้กับภริยาเพื่อลดภาระภาษีในอัตราก้าวหน้า) ซึ่งในการแก้ไขดังกล่าวจะต้องออกเป็นพระราชบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา โดยแก้ไขมาตรา 57 ตรี เป็นดังนี้

"มาตรา 57 ตรี ในการจัดเก็บภาษีเงินได้จากสามีและภริยานั้นให้ต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการยื่นรายการและเสียภาษีเงินได้ในนามของตน โดยให้สามีและภริยาต่างฝ่าย ต่างหักลดหย่อยได้ดังนี้ 1) สำหรับผู้มีเงินได้ตามมาตรา 57(1)(ก) 2) สำหรับบุตรที่หักลดหย่อนได้ตามอัตราที่กำหนดไว้ในมาตรา 47(1)(ค) และ (ฉ) คนละกึ่งหนึ่ง 3) สำหรับเบี้ยประกันตามมาตรา 47(1)(ง) วรรคหนึ่ง 4) สำหรับเงินสมทบที่ผู้ประกันตนจ่ายเข้ากองทุนประกันสังคมตามมาตรา 47(1)(ฌ) 5) สำหรับเงินสะสมที่จ่ายเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพตามมาตรา 47(1)(ช) 6) 6) สำหรับดอกเบี้ยเงินกู้ยืมตามมาตรา 47(1)(ซ) กึ่งหนึ่ง และ 7) สำหรับเงินบริจาคส่วนของตนตามมาตรา 47(7) และถ้าสามีและภริยามีเงินได้พึงประเมินในปีภาษีที่ล่วงมาแล้วเฉพาะตาม 40(1) ประเภทเดียวรวมกันไม่เกินจำนวนตามมาตรา 56(4) ไม่ว่าฝ่ายใดจะมีเงินได้เป็นจำนวนเท่าใด สามีและภริยาไม่ต้องยื่นรายการเงินได้พึงประเมิน

ข้อดีข้อเสียในการนำหลักการแยกเงินได้มาใช้บังคับกับการจัดเก็บภาษีเงินได้จากสามีภริยา จึงได้สรุปข้อดีและข้อเสียในการนำหลักการดังกล่าวมาใช้ดังนี้ ข้อดี : มีความเป็นธรรมและเสมอภาค มีความสะดวกในการยื่นแบบแสดงรายการ ลดภาระความยุ่งยากในการคำนวณภาษี ลดภาระภาษีของคู่สมรส คู่สมรสแต่ละฝ่ายมีสิทธิอุทธรณ์ในนามตนเอง เกิดความสะดวกในการวิเคราะห์แบบแสดงรายการของเจ้าพนักงาน ก่อให้เกิดความสมัครใจในการเสียภาษีให้กับรัฐ และข้อเสีย: รัฐจัดเก็บภาษีได้น้อยลง แต่น่าจะเป็นช่วงแรก ๆ หลังจากนั้นจะจัดเก็บได้มากขึ้นเนื่องจากคู่สมรสได้รับประโยชน์ทำให้เกิดความยินยอม สมัครใจและเต็มใจที่จะเข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้น

ด้านผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร

1. การวิเคราะห์แบบแสดงรายการ การนำหลักการแยกเงินได้ Income Separation มาใช้บังคับกับการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยายังทำให้เกิดความสะดวกในการวิเคราะห์แบบแสดงรายการ เมื่อคู่สมรสต่างฝ่ายต่างยื่นรายการและเสียภาษีเงินได้ของตนเองโดยตรง จะส่งผลให้เจ้าพนักงานทำงานได้เร็วขึ้น หากผลการตรวจสอบพบประเด็นความผิดใดก็จะทำให้สามารถแจ้งประเด็นความผิดโดยการประเมินภาษีอากรให้คู่สมรสผู้มีผน้าที่เสียภาษีอากรได้เร็วขึ้น ก็จะเป็นการลดภาระในด้านเบี้ยปรับและเงินเพิ่มให้กับคู่สมรสที่เสียภาษีไว้ไม่ถูกต้องได้

2. การเร่งรัดภาษีอากรค้าง ได้เสนอให้แก้ไขระยะเวลาในการดำเนินการตามมาตรา 12 แห่งประมวลรัษฎากรต่อทรัพย์สินของคู่สมรสไว้เป็นกรณีพิเศษ จากเดิมภายใน 10 วันเป็น 60 วัน กล่าวคือ ให้เจ้าพนักงานทำรายงานเสนอผู้มีอำนาจตามมาตรา 12 แห่งประมวลรัษฎากร เพื่อสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินและสิทธิเรียกร้องของผู้ค้างภาษีภายในกำหนดเวลา 60 วัน นับตั้งแต่ วันสอบสวนทรัพย์สินเสร็จ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้คู่สมรสได้รับกระทบจากทรัพย์สินอีก เนื่องจากมีความยุ่งยากในการพิจารณาว่าทรัพย์ใดเป็นสินส่วนตัวหรือสินสมรส อีกทั้งยังช่วยให้ เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างรอบคอบและรัดกุมไม่กระทำละเมิดต่อผู้เสียภาษีได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จ (key success factors) ของกรมสรรพากรที่ช่วยให้เกิดความร่วมมือในการชำระภาษีอากรของสามีภริยาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของสามีภริยาและผู้ไม่สมรสที่เสียภาษีให้กับกรมสรรพากร และ 3) ควรศึกษาติดตาม (monitoring) และประเมินผล (evaluation) การแก้ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของสามีภริยาผู้เสียภาษีอากรให้กับกรมสรรพากรอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2545). *การศึกษาศักยภาพของเด็กไทย ระยะที่ 1 (2545).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมสรรพากร. (2554). *"ภารกิจและบทบาทของกรมสรรพากร".* ใน รายงานประจำปี 2554กรุงเทพฯ: กรมสรรพากร.

ชูใจ คูหารัตนไชย. (2542). *สถิติเบื้องต้น (Introduction to statistics).* กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.

นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล. (2550). *โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น โดยใช้โปรแกรม Lisrel สำหรับข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross-sectional Data).* สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพฯ.

พัทธยา ยงชัยตระกูล. (2552). *ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลต่อความร่วมมือในการชำระภาษีอากรกับกรมสรรพากรของผู้ประกอบกิจการร้านค้าในแหล่งชุมชน กรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัย ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

วิมล สุธีร์วรพงศ์ (2546). *ปัญหาในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภริยา.* วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ยุวดี ศรีสัตยาชน. (2542). *การกำหนดผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร: กรณีศึกษาการเสียภาษีเงินได้ของคู่สมรสที่มิได้ร่วมกันประกอบธุรกิจ.* กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลักษมี ทินะพงศ์. (2547). *นโยบายการคืนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.* กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศุภชัย บำรุงศรี. (2553). *ความไม่เป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา.* กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Cronbach, L. J. (2003). *Essential of psychology testing*. New York: Hanpercollishes.

Goldstein, J. W. (2003). Adding missing-data-relevant variables to FIML-based structural equation models. *Structural Equation Modeling, 10*(1), 80-100.

Heck, R. H. & Thomas, S. L. (2000). *An introduction to multilevel modeling techniques*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Morris, C. N. (1995). Hierarchical models for educational data: An overview. *Journal of Educational and Behavioral Statistics, 20*(2), 190-200.

Saris. W. E. & Strenkhorst. L. H. (1984). Causal modeling non-experimental research: An Introduction to the lisrel approach. *Dissertation Abstract International. 47*(7), 2261-A.

Yamanae. (1973). *Statistic: An introductory analysis*. (3rd ed.) New York: Harper & Row.

Wong, G. V. & Mason, W. M. (1985). The hierarchical logistic regression model for multilevel analysis. *Journal of the American Statistical Association, 80*(391), 513-524.